

„VI ER EN NATION AF IMMIGRANTER“

Om kollektive erindringspraksisser og immigrationsmytologi i nutidens USA

USA er et land, der er stærkt præget befolkningens etniske, racemæssige, religiøse og kulturelle diversitet, og man kan indimellem undre sig over, hvordan det overhovedet kan lykkes for en så sammensat befolkning at bevare et fællesskab, en fælles national identitet.¹ Derudover har multikulturalismen² i USA gennem flere årtier skabt et klima, hvor det for det enkelte individ er ganske legitimt at dyrke sin egen etniske baggrund, dvs. at dyrke sin egen partikularitet. Flere gange om året præges gadebilledet i en by som New York af forskellige etniske parader, mindedage og festivaler. Året begynder med fejringen af det kinesiske nytår i januar eller februar, og snart følger *St. Patrick's Day* i marts, hvor irsk-amerikanske fagforeninger og sportsklubber samles i et optog ned ad 5th Avenue og sammen fejrer og manifesterer deres irske herkomst. Senere på året, i juni, eksploderer Manhattans gader i salsamusik, når *the Puerto Rican Day Parade* løber af stablen, og i september festligholdes blandt andet *the Feast of San Gennaro* i Little Italy, hvor italiensk-amerikanere samles om en religiøs procession og pastaspisningskonkurrencer. Listen af etniske festivaler og mærkedage som fejres i New Yorks gader er lang, men til sammenligning er der kun få nationale festdage, som formår at samle alle befolkningsgrupper i byen.

Etniske rødder er altså noget, der dyrkes, manifesteres og repræsenteres i USA. Ifølge historikeren David A. Hollinger har multikulturalismen nu givet så meget plads til en ensidig og etnocentrisk dyrkelse af det partikulære, at man i USA i dag direkte kan tale om „the diversification of diversity“, dvs. en slags knopskydning af forskelligheder. Det betyder en situation, hvor alle forlanger at blive repræsenteret og anerkendt for deres etniske, racemæssige og kulturelle forskellighed – på bekostning af fællesskabet (Hollinger 2000:102).

Dette politiske og intellektuelle klima gør det at beskrive en fælles national historie til en vanskelig og stærkt politiseret sag. Sociologen Todd Gitlin (1995) beskriver fx, hvordan der opstod en heftig mediedebat, da der i staten Californien i starten af 1990'erne skulle udgives en serie historiebøger til undervisning på forskellige klassetrin i grundskolen. Blandt de mange forskellige interessegrupper, der protesterede mod historiebøgerne, var blandt andet foreningen CURE (Communities United against Racism in Education). CURE præsenterede en ifølge Gitlin noget uberettiget skriftlig protest mod skolebøgerne bestående af 85 tætskrevne sider med indvendinger. CURE's skriftlige protest anklagede

i hårde toner bøgerne for at indeholde stereotyper, overdrivelser, forvrængninger, racistiske antagelser og direkte løgne om farvede mennesker, og desuden blev bøgerne beskyldt for at være eurocentriske og for at udnævne hvide amerikanere til at være de centrale aktører i USA's historie (op.cit.:9).

Som Gitlin beskriver det, bevægede kritikken sig ofte over grænsen til det absurde, fx da en bestemt historiebog, som beskrev de centrale begivenheder i 1800-tallets USA, blev beskyldt for ikke at inddrage Martin Luther King Jr. og Malcolm X (op.cit.:18). Kritikernes iver efter at få de to betydningsfulde sorte politikere repræsenteret i den fælles amerikanske historie gjorde dem tilsyneladende blinde over for den kendsgerning, at Martin Luther King og Malcolm X først var politisk aktive i 1950'erne og 1960'erne og derfor ikke hører hjemme i en bog om 1800-tallet! Måske fremstår den ophedede debat om historiebøgerne endnu mere absurd, når man tager i betragtning, at den ansvarlige for historiebøgerne var en anset historiker, Gary B. Nash, som i tidligere udgivelser havde arbejdet engageret for at få minoriteter bedre repræsenteret i amerikanske historiebøger (op.cit.:15).

De mange protesterende interessegrupper (jødiske, kinesisk-amerikanske, muslimske, afrikansk-amerikanske, fundamentalistiske kristne osv.) havde det til fælles, at de ønskede at få deres egen kulturelle og religiøse særegenhed repræsenteret på en mere „korrekt“ måde i historiebøgerne, dvs. på en måde, som var i overensstemmelse med disse gruppers selvopfattelse. De ønskede samtidig at sikre sig, at deres gruppespecifikke historie blev repræsenteret som en del af en fælles amerikansk historie. Debatten handlede altså om, *hvad* og *hvem* der bør huskes og repræsenteres i den fælles amerikanske historiefortælling, og i høj grad også om, *hvordan* de udvalgte begivenheder og personer bør huskes.

Debatten om skolebøgerne i Californien foregik i 1990'erne, men også i 2005 er USA's historie et politiseret felt, hvor mange forskellige grupper forhandler om *hvem* og *hvad*, som bør huskes – og kæmper for selv at blive synlige i historiebøger og andre repræsentationer af den nationale fortid. For eksempel er februar måned i USA udnævnt til *African American History Month*, som fejres med arrangementer, bogudgivelser og særudstillinger, blandt andet om sorte amerikanere, der har haft en særlig betydning for USA. Også *hispanics* gør med mange forskellige virkemidler opmærksom på deres „helt særlige rolle“ i den amerikanske historie, når de i september og oktober fejrer *the National Hispanic Heritage Month*.

Ellis Island og immigrationsmytologien

Dette samfund [USA] har udviklet en magtfuld fabel om sig selv som immigranternes land (Appadurai 1996:173).

En bestemt del af USA's historie formår dog at samle mange forskellige grupper i det amerikanske samfund om en fælles historie: nemlig tiden for de store immigrationsstrømme til landet, som især kulminerede i slutningen af 1800-tallet og starten af 1900-tallet. I den ofte romantiserede fortælling om immigranterne, der opgav alt i deres hjemlande og søgte til USA efter frihed og muligheder, kan mange amerikanere genkende deres egen familiehistorie. Ligeegyldigt om man er af irsk, polsk, svensk eller armensk afstamning, er ens egen families historie repræsenteret i denne fælles nationale fortælling. USA's immigrantfortid er derfor et historisk materiale, som passer som fod i hose ind i det natio-

nalistiske projekt. Immigrantfortællingen kan nemlig forklare amerikanerne, hvorfor de har et fællesskab med hinanden – til trods for deres forskelligheder.

Men nationale fortællinger må fortælles igen og igen, hvis de fortsat skal have gennemslagskraft. USA's immigrantfortid fortælles, dokumenteres og mindes på en særlig interessant måde på immigrationsmuseet Ellis Island i New York, hvor jeg i 2001 foretog deltagerobservation.³ Ellis Island er en lille ø sydvest for Manhattan, som er fuldstændig domineret af et bestemt bygningskompleks, nemlig den tidligere immigrationsstation. I årene fra 1892 til 1924 udgjorde Ellis Island et centrum for immigrationen til USA, og millioner af immigranter blev i denne periode sat af på øen, hvor de måtte opholde sig, mens deres sag blev behandlet, og de blev undersøgt for eventuelle sygdomme osv. Først når man var blevet godkendt som „egnet immigrant“, fik man lov til at gå om bord på båden fra Ellis Island til New Yorks havn, hvorfra man kunne rejse videre ud i landet og forsøge at skabe en tilværelse for sig selv. I 1990 blev bygningerne på Ellis Island åbnet som museum, der dokumenterer historien om de mange immigranter og de genvordigheder, de måtte igennem, for at komme til „mulighedernes land“. Udstillingerne fører blandt andet museumsgæsten igennem de lokaler, hvor immigranterne sov, spiste, ventede og blev forhørt af myndighederne. Samtidig udstilles en lang række af de genstande, som immigranterne havde med fra deres hjemlande.

Immigrationsmuseet Ellis Island er især interessant, fordi museet netop ikke nøjes med at dokumentere de mange immigranternes ankomst til USA. Udstillingerne involverer den besøgende og opfordrer ham eller hende til at deltage aktivt i det kollektive hukommelsesarbejde, som det senere vil fremgå af artiklen. Som dokumentationsform har Ellis Island desuden en særlig symbolsk værdi til forskel fra fx forhistoriske museer, som er indrettet i nyopførte bygninger: Øen Ellis Island og dens bygninger er jo rent faktisk den konkrete lokalitet, som har dannet rammen om den historiske periode, som museet i dag dokumenterer. Stedet har helt konkret huset de mange immigranter og har været vidne til deres ankomst til USA, og museet spiller kraftigt på den åndelige tilstedeværelse af „... de, der valgte en fremtid som amerikanere“ (informationspjece om immigrationsmuseet Ellis Island 2001a).

At Ellis Island er omgærdet af en særlig national symbolik og retorik, kan vi blandt andet læse ud af den måde, museet bliver omtalt i et rejsetillæg til avisen USA Weekend (USA Weekend 2001). Her hedder det blandt andet, at „Ellis Island er et monument, som hylder to stolte traditioner i USA: frihed og den enkeltes ret til at forfølge sine mål og drømme“. Rejsetillægsskribenten formulerer altså direkte, at Ellis Island symboliserer nogle fundamentale amerikanske idealer, som alle amerikanere antages at bakke op om – nemlig frihed generelt og anerkendelsen af, at individet bør have rige udfoldelsesmuligheder. Idealene, som i mange sammenhænge bruges som en fælles national referenceramme og som en generel karakteristik af USA og amerikanere. Som fx da præsident George W. Bush i sin tale til nationen den 11. september 2001 slog fast, at „... Amerika blev angrebet, fordi vi er det fyrtårn, som lyser klarest for frihed og muligheder i verden. Og ingen vil nogensinde kunne forhindre, at det fyrtårn lyser“.⁴

Ellis Island er altså ikke et helt almindeligt historisk museum, som med støvede montere og faldede plancher beretter om fortiden. Ellis Island fremstiller historien om USA's immigranter som en slags national oprindelsesmyte: en epoke, der skabte USA som den nation, USA er i dag. Derfor kan Ellis Island både betragtes som et museum og som et symbolmættet, nationalt mindesmærke over dem, der ifølge denne immigrationsmytologi skabte USA.

Den nationale hukommelse

National hukommelse deles af mennesker, som aldrig har set hinanden eller hørt om hinanden, men alligevel er de af den opfattelse, at de deler den samme historie. Disse mennesker bindes både sammen af hukommelse og forglemmelse (Gillis 1994:7).

Mange nationalismeteorikere har påpeget, at historiske fortællinger ofte kan være med til at binde en nation sammen. Selektive beretninger om den nationale fortid kan være med til at forklare de nationale borgere, hvorfor de er blevet, som de er, og dermed hvorfor de har et fællesskab med hinanden. Samtidig definerer fortællinger om den nationale fortid ofte de kendetegn og idealer, der gør nationen unik i forhold til andre nationer (Kapferer 1989).

Historiske fortællinger om nationen er altså med til at muliggøre, at det nationale fællesskab kan forestilles i rum (territorial afgrænsning) og i historisk tid (Anderson 1991). Udvalgte dele af den nationale historie, som kan bidrage til en fælles national stolthed, må med jævne mellemrum huskes, mens upassende dele af den nationale fortid systematisk må glemmes eller nedtones, for kun på den måde kan det nationale fællesskab blive reproduceret som et helt særligt fællesskab.

Den nationale hukommelse er altså, som sociologen Michael Billig påpeger, en kompleks dialektik mellem at huske og at glemme (Billig 1995:38), og i processen skabes en fælles fortælling, som kan bruges strategisk i nutiden. På den måde vil den nationale hukommelse ofte blive formet af dem, som husker: Det kollektive, nationale hukommelsesarbejde vil altid udspille sig i et bestemt politisk klima og i bestemte magtrelationer, som afgør, hvad der bør huskes – og med hvilket formål (Bodnar 1994).

Ifølge historikeren John R. Gillis blev den nationale hukommelse fra den franske revolution og frem til 1960'erne primært orkestreret ved at opføre nationale monumenter og statuer og ved at etablere arkiver og museer. Det vil sige fysiske markeringer, der fikserer tid i rum, og som var med til at generere en fælles identitet for mennesker, som var meget forskellige med hensyn til køn, religion, race osv. (Gillis 1994:14). Men ifølge Gillis er vestlige nationalborgeres kollektive hukommelsespraksisser ikke længere i så høj grad bundet til nationalstaten. Den nationale, kollektive hukommelse synger tværtimod på sidste vers og er ved at blive erstattet af mere individualiserede hukommelsespraksisser. Gillis beskriver nemlig, hvordan vi i Vesten i dag er blevet mere frit stillede til selv at vælge, hvor og hvordan vi vil huske fortiden, og derfor er både amerikanere og europæere i dag blevet „... tvangsforbrugere af fortiden, som manisk shopper rundt efter de dele af fortiden, som bedst passer til deres individuelle forståelser af selvet. De konstruerer – ud af en forvirrende mængde forskellige materialer, tidsperioder og lokaliteter – de mangfoldige identiteter, som kræves af dem i den postnationale æra“ (op.cit.:17-18).

Min analyse af Ellis Island *modsiges* Gillis' tese om, at det nationale fællesskab ikke længere danner rammen om vores hukommelsespraksisser. Som eksempel *bekræfter* Ellis Island imidlertid, at historiefortælling og erindring også i USA er blevet mere individualiseret – eller måske snarere mere partikulariseret og etnificeret. På Ellis Island opfordres de nationale borgere og andre besøgende nemlig direkte til at mindes, hvad det nationale amerikanske fællesskab er funderet i. Som besøgende hører man på museet historien om, hvorfor USA er blevet til det land, det er i dag, og selve fortællingen om immigranterne er indhyllet i national retorik og symbolik. Men ved siden af dette påbud om at huske og anerkende grundlaget for det nationale fællesskab formuleres et samtidigt påbud til de

besøgende om at anerkende og huske deres etniske rødder. Dette påbud er så at sige skrevet ind i selve den iscenesatte fortælling, som fortælles på Ellis Island: Hvis man som *Italian-American* besøger Ellis Island for at få indblik i denne periode af USA's nationale historie, tvinges man samtidig til at få et indblik i en vigtig periode i italiensk-amerikaneres historie. Det nationale fællesskabs historie fortælles altså parallelt med det etniske *communitys* historie, som jeg senere vil illustrere med et par eksempler fra udstillingerne på Ellis Island. Ellis Island leverer altså både materiale til det nationale hukommelsesarbejde og til det mere partikulariserede, etniske hukommelsesarbejde. Det er dette sammensatte materiale, som den amerikanske museumsgæst kan bruge til at konstruere sin egen individuelle og personliggjorte fortidsfortælling.

I immigranternes fodspor

Med hensyn til Ellis Island må jeg dog give Gillis ret i, at det kollektive, nationale hukommelsesarbejde har undergået visse forandringer. Det bliver især tydeligt, når vi ser på de virkemidler, som der tages i brug på Ellis Island for at fortælle myten om USA's immigranter.

Antropologen Benedict Anderson beskriver i „Replica, Aura, and Late Nationalist Imaginings“ (Anderson 1993), hvordan traditionelle nationale monumenter, mindesmærker og statuer af nationale helte i dag lider under det problem, at de ikke altid bemærkes af de nationale borgere. Monumenterne, som typisk er opført i den periode, Anderson kalder „den sene officielle nationalisme“, glider simpelthen ind i gadebilledet og får derfor ingen opmærksomhed af de forbipasserende. Denne fare for at glide hen i ubemærkethed hænger ifølge Anderson sammen med det faktum, at denne type monumenter ikke stiller krav til eller giver anvisninger på, hvordan erindringsarbejdet bør foregå. Bør man fx knæle i ærbødighed foran The Lincoln Memorial i Washington, eller bør man bare stirre andægtigt på monumentet i 20 minutter? Som betragter af dette monument for en af USA's præsidenter får man ingen hjælp til, hvilken type adfærd der vil være mest passende (op.cit.:4).

Ellis Island har ikke disse kommunikationsvanskeligheder. Her gives den besøgende som nævnt meget direkte anvisninger på, hvordan det kollektive hukommelsesarbejde bør foregå. Derudover inviteres den besøgende også til at være meget aktiv i erindringsprocessen, i stedet for at være passiv modtager af et budskab: Han eller hun opfordres direkte til at følge i immigranternes fodspor. Eller som det hedder i en introduktionsbrochure til museet: „På immigrationsmuseet Ellis Island kan du i dag følge direkte i fodsporene på dem, der valgte en fremtid som amerikanere“ (informationspjece om immigrationsmuseet Ellis Island 2001a).

At besøget på Ellis Island bør være en slags ritualiseret oplevelse eller empatisk rekonstruktion af de første immigranternes møde med Amerika, fremgår allerede af færgeturen fra New Yorks havn. Undervejs til Ellis Island gør færgen holdt ved Liberty Island, hvor de turister, der har lyst, kan stå af og opleve frihedsgudinden på tæt hold. Efterhånden som færgen nærmer sig Liberty Island, gives en lille introduktion til monumentet i det skrattende højtaleranlæg. En guide fortæller, at „Liberty [statuen], som jo er det mest amerikanske, der findes, var selv en immigrant“. Herefter følger historien om, hvordan en gruppe franske intellektuelle i 1865 donerede denne symbolske gave til USA „... for at hylde vores frihedsideal“. Igen en meget eksplicit reference til et af de idealer, som jeg betragter som en substantiel del af det ontologiske grundlag for den amerikanske nationalisme.⁵

Statuen, som ifølge det tidligere omtalte rejsetillæg er „... selve legemliggørelsen af frihed og demokrati i USA“ (USA Weekend 2001), har altså selv gennemlevet rejsen over Atlanten – ligesom alle immigranterne, og dette legitimerer statuens symbolværdi som „det mest amerikanske, der findes“ (ibid.). Den kvindelige guide på færgen efterlader ingen tvivl om, hvad det er for en oplevelse, de besøgende bør få, ved at nærme sig frihedsgudinden, for hun sætter selv ord på oplevelsen: „Når man ser den 152 fod høje statue, føler man den samme ærefrygt som de 12 millioner immigranter, som gennem historien er sejlet forbi statuen på vej til Ellis Island og til deres nye liv i mulighedernes land. Når man ser statuen, fornemmer man deres drømme.“ Selv den mest langsomtopfattende turist kan nu ikke længere være i tvivl om, at han eller hun bør føle sig hensat til et skibsdæk fra fjernere tider, overfyldt med håbefulde immigranter, der endelig efter en lang rejse over Atlanten får øje på symbolet på alt det, de har længtes efter.

Det iscenesatte overgangsritual

Når vi husker på, at Arnold van Genneps første eksempel på et overgangsritual var det at passere hen over territoriale grænser, [...] bør vi måske tænke mere over den mystiske og teatraliske karakter, som statens hverdagsritualer har. Altså ikke kun de overdådige iscenesættelser, som er med til at bekræfte, hvor magtens centrum er, men også de små og hverdagsagtige overgangsritualer (Taussig 1997:148).

Antropologen Michael Taussig sætter her citat fokus på dét, han kalder nationalstatens hverdagsagtige overgangsritualer, fx det at passere langsomt gennem en politikontrolleret vejafspærring i bil eller at gå igennem paskontrollen i en lufthavn. Små, tilsyneladende ubetydelige praksisser, der udspiller sig, når individet bevæger sig fra et territorielt område til et andet, og som er med til at befæste „statens magi“ (ibid.).

Også turistens besøg på Ellis Island kan i min tolkning betragtes som et iscenesat overgangsritual, der bekræfter USA's nationalstatslige magi. At besøge Ellis Island er et ritual, der placerer sig midt mellem „... de overdådige iscenesættelser, som er med til at bekræfte, hvor magtens centrum er“ (op.cit.:148) og de mere hverdagsagtige, statslige overgangsritualer. Ellis Island iscenesætter nemlig med kraftfulde virkemidler en bestemt fortælling for turisterne: en fortælling om de administrative, statslige overgangsritualer, som fortidens immigranter måtte igennem på dette sted for at blive amerikanere.⁶ Museet genopliver og genskaber med andre ord immigranternes fysiske, symbolske og bureaukratiske overgang fra et ingenmandsland til det nationalstatslige territorium, Amerika.

Selve iscenesættelsen og genskabelsen af fortidens overgangsritualer kommer til udtryk i det hukommelsesarbejde, som den besøgende på Ellis Island opfordres til at deltage i. Han eller hun opfordres som nævnt til at følge i immigranternes fodspor, og den guidede *tour* på øen er tilrettelagt således, at turisterne fysisk foretager den samme bevægelse som immigranterne: De ankommer med skib, passerer frihedsgudinden og føres i museet gennem de selv samme rum, som fortidens immigranter måtte passere, når de fx gennemgik sundhedsundersøgelser og fik deres sag behandlet. Og efter denne indlevede og ritualiserede pilgrimsfærd føres turisterne via en færg tilbage til New Yorks havn igen. Museet forsøger med andre ord at skabe de optimale betingelser for, at turistene kan forestille sig immigrantens *rite de passage*, og gennem forestillingen om immigranterne – gennem

turistens symbolske oplevelse af immigrantens overgangsritual – reproduceres forestillingen om USA som immigranternes, mulighedernes og frihedens land.⁷

I kraft af sin næsten mytiske historie er Ellis Island i dag blevet et stærkt symbol på den proces, man må igennem for at blive amerikaner. Det blev fx tydeligt den 17. september 2004, hvor Ellis Island lagde lokaler til en ceremoni for 102 personer, som havde søgt om at blive amerikanske statsborgere. Ifølge den amerikanske forfatning må tilflyttere til USA nødvendigvis erklære deres troskab til USA, før de kan opnå statsborgerskab. Når en persons ansøgning om amerikansk statsborgerskab er blevet behandlet og godkendt, er ansøgeren forpligtet til at møde op til en ceremoni, hvor han eller hun i fællesskab med andre ansøgere må recitere en troskabsed til USA.⁸ For 102 vordende amerikanere foregik initieringen til det amerikanske nationale fællesskab altså i september 2004 på Ellis Island. Øen og dens gamle bygninger er omgærdet af så megen immigrationsmytologi og så megen national symbolik, at stedet udgør den perfekte kulisser for en iscenesættelse af den proces, der kan gøre en person til amerikansk statsborger. Stedet har en nærmest magisk og hellig aura på grund af sin historie, og derfor kan netop disse omgivelser sætte ansøgere, der har besluttet sig for at blive amerikanske statsborgere, i den rette højtidelige stemning.⁹ Også i dag er Ellis Island altså indimellem centrum for administrative, statslige overgangsritualer, der er med til at bekræfte USA's nationalstatslige magi.

Kontinuerlige idealer og repræsentationer af diversiteten

Udstillingerne på Ellis Island bekræfter altså ikke bare forestillingen om, at USA er skabt af immigranter. De bekræfter også ideen om, at USA stadig i dag repræsenterer de idealer, som fortidens immigranter søgte og fandt. For eksempel hedder det på en af udstillingens mange oplysende plancher, at „også i dag fortsætter USA med at tiltrække nye immigranter. Ligesom dem, der kom før dem, søger immigranterne frihed og nye muligheder for sig selv og deres familier“. Med et sådant udsagn er der etableret en meget stærk ontologisk kontinuitet fra USA's immigrantfortid til nutidens USA. Også dengang var USA og amerikanere ifølge mytologien kendetegnet ved at have såvel frihed som et ophøjet ideal som troen på nye muligheder for individet. Når der trækkes en lige linie af kontinuitet fra disse idealer i deres oprindelige grundform og frem til i dag, kaster det et skær af legitimitet og autenticitet over de, der i dag bekender sig til idealet om frihed og troen på individets ubegrænsede muligheder. Samtidig konstrueres der et fællesskab mellem fortidens immigranter og de, som for nylig har valgt at blive amerikanere: De anerkender alle de idealer, som er fundamentale bestanddele i den amerikanske nationalismes ontologiske grundlag. Selvom man som nyankommet mexicansk immigrant i nutidens USA jo ikke kan føre sin familie tilbage til Ellis Island, bør man altså alligevel føle sig repræsenteret og inkluderet i den overordnede immigrantfortælling, der formidles på museet.

Udstillingsmontrerne og informationsplancherne på Ellis Island, som fortæller historien om immigranterne, ekspliciterer altså nogle af de idealer og erfaringer, som antages at være fundamentet for det amerikanske, nationale fællesskab. Men samtidig er der et andet tema, som kommunikeres og repræsenteres tydeligt i de fleste af udstillingens forskellige sektioner og rum, nemlig diversitet. Et eksempel på denne repræsentation og dokumentation af diversiteten hos dem, som i fortiden ankom til Ellis Island, møder den besøgende allerede i forhallen til museet. Her er et enormt bjerg af meget forskelligartede kufferter og

bagagebokse stablet op oven på hinanden, og en billedtekst ved siden af kuffertbunken fortæller, at dette blot er et lille udvalg af de kufferter, som immigranterne havde med fra deres hjemlande. Det er særligt kufferternes enorme forskellighed, som springer i øjnene, når man som besøgende træder ind i forhallen til museet, og går man helt tæt på bagagebjerget, ser man, at mange af kufferterne har stempler og mærkater fra vidt forskellige steder i verden. Dette er altså en repræsentation af mangfoldigheden hos fortidens immigranter og en påmindelse om, at nutidens USA blev skabt af mennesker med vidt forskellige etniske, racemæssige, nationale og kulturelle baggrunde. Men kufferterne er på den anden side udstillet samlet, og bunken af bagage kan derfor samtidig ses som en påmindelse om, at de nyankomne immigranter jo rent faktisk blev til én nation med tiden.

USA er ofte blevet beskrevet med forskellige metaforer for diversiteten, fx med udtrykket *the melting pot*, som fra ca. 1908 og indtil 1950'erne var en udbredt diskursiv praksis – en gangbar måde at tale om og forestille sig USA på (Varenne 1998:34). Fremstillingen af den amerikanske nation som en smeltedigel var baseret på den formodning, at USA's immigranter relativt hurtigt ville „smelte sammen“ med den øvrige amerikanske befolkning og give afkald på de kulturelle særegenheder, de havde bragt med sig fra forskellige steder i verden. Smeltedigelmetaforens påstand om immigranternes totale assimilation i det amerikanske samfund viste sig dog efterhånden ikke at holde stik, og snart blev metaforen afløst af alternative sproglige billeder som fx *the salad bowl*, *the garden of plants* og *the mosaic*.¹¹ De nye repræsentationer af det amerikanske samfund skulle signalere, at kulturelle forskelligheder ikke nødvendigvis blev udvisket, når nyankomne immigranter i forskellige sammenhænge begyndte at interagere med de øvrige amerikanske befolkningsgrupper. Tværtimod kunne forskellige gruppers individuelle partikularitet sagtens bevares og alligevel indgå som ligeværdige, men forskellige komponenter i en større harmonisk helhed, nemlig den samlede amerikanske nation.

Fremstillingen af den amerikanske befolknings mangfoldighed repræsenteret ved bunken af kufferter minder i sin bagvedliggende tankegang meget om billedet af USA som en mosaik. Kufferterne er vidt forskellige, men det samlede indtryk, man danner sig ved at betragte dem, er indtrykket af en helhed, nemlig en samling kufferter. På samme måde som mosaikmetaforen beskriver USA og amerikanere som en samlet helhed, hvor befolkningen består af vidt forskellige etniske minoriteter.

De kommercialiserede minder

Den besøgende på Ellis Island opfordres også til at være aktiv i erindringsarbejdet på andre måder end ved at leve sig ind i og forestille sig immigrantens møde med USA. I april 2001 åbnede en ny interaktiv afdeling af immigrationsmuseet The American Family Immigration History Center. Det er efter min mening især her, man ser en meget eksplicit opfordring til den besøgende om at specificere og repræsentere sin egen etniske partikularitet, samtidig med at han eller hun deltager aktivt i den kollektive erindringsproces, som hylder skabelsen af det nationale fællesskab. Centret består primært af en omfattende database, som rummer administrative oplysninger om de ca. 12 millioner immigranter, som passerede gennem Ellis Island. Som besøgende kan man benytte sig af centrets computere til at researche på sin egen families personlige historie: Hvornår ankom familiemedlemmerne, på hvilket skib, var de gift, og hvor gamle var de? Åbningen af centret

fik utrolig meget medieomtale, og interessen for databasen var i dagene efter indvielsen så stor, at det var umuligt at gå ind på databasen via internettet. Der var simpelthen for mange, der gerne ville rekonstruere deres egen families personlige historie og dermed blive klogere på deres egen etniske partikularitet.

I brochuren, som informerer den besøgende om faciliteterne på The American Family Immigration History Center, opfordres man ikke blot til at lede efter rødderne til ens egen etniske partikularitet i centrets database. Man opfordres også til at dokumentere og repræsentere sin egen personlige historie, sin egen partikularitet, i en personliggjort scrapbog, som fx kunne indeholde de oplysninger og dokumenter om forfædrene, som man har fundet frem til gennem research på centret. Derudover foreslår brochuren, at man personliggør scrapbogen ved at scanne anden form for dokumentation af familiens baggrund ind på bogens forskellige sider: gamle og nyere familie billeder, billeder af personlige ejendele som fx forfædrenes militære medaljer eller smykker og måske historier eller sange, som har en betydning for ens familie. Opfordringen til at kreere et sådant stykke personlig identitetsdokumentation formuleres blandt andet således i brochuren: „... tag disse værdifulde dokumenter og skab din helt egen scrapbog over din familiehistorie. På den måde vil du for evigt kunne bevare historien om vores fortid, mens du samtidig holder mindet om din families arv i live“ (informationspjece om The American Family Immigration History Center 2001b). Her ser man tydeligt, hvordan det kollektive hukommelsesarbejde på Ellis Island struktureres således, at processen nødvendigvis må have to komponenter: en fortælling om den nationale fortid, den fælles „historie om vores fortid“, fortælles i form af scrapbogen parallelt med den individuelle families historie, som dokumenterer og verificerer denne families etniske partikularitet.

At mindes sine forfædre og den nationale fortid for sig selv, i tankerne, er altså ikke tilstrækkeligt. Ellis Island foretrækker, at den besøgende også kondenserer og repræsenterer sine minder i en genstand, nemlig i scrapbogen, som selvfølgelig ikke er gratis. Minder er, som Gillis udtrykker det, i stigende grad blevet en objektiviseret og kommercialiseret vare, som vi som individer må gå på indkøb efter (Gillis 1994:18-19).

Mindemuren

Opfordringerne om at deltage i det todelt erindringsarbejde stopper imidlertid ikke, når den besøgende er kommet gennem alle museets udstillingsrum og måske har researchet på sin egen families personlige historie på museets database. Uden for museet mødes man af en gigantisk mur, The American Immigrant Wall of Honor, som har hundredtusindvis af navne indgraveret på sine sider. En brochure forklarer, at denne mur er en enestående mulighed for den besøgende for at ære mindet om sine forfædre og samtidig bidrage til at sikre, at denne unikke periode i den nationale historie, USA's „skabelse“, ikke går i glemmebogen for fremtidige generationer. For den nette sum af 100 dollars kan man nemlig få indgraveret navnet på sine egne forfædre, som måtte passere gennem Ellis Island for at blive amerikanere. Pengebeløbet bidrager samtidig til restaureringen af museumsbygningerne og finansierer udbygningen af The American Family Immigration History Center.

Brochuren kommunikerer klart, at der ingen grund er til at tøve med at indbetale sin donation: „Ved at betale allerede i dag kan du sikre dig, at immigrationsmuseet Ellis Island bevares som et monument for din arv og som et monument til ære for USA's stolte

traditioner: frihed, håb og muligheder“ (informationspjece om The American Immigrant Wall of Honor 2001c). Igen ser vi, hvordan erindringsarbejdet på Ellis Island struktureres således, at den personlige historie om oprindelsen af det enkelte individs etniske partikularitet fortælles samtidig med fortællingen om idealerne i den amerikanske nationalismes ontologiske grundlag. Idealer, som også er det nationale fællesskabs fundament.

Det er efter min mening et særligt interessant aspekt af mindemuren, at den ikke bare fremstilles som et monument for de immigranter, som passerede gennem Ellis Island, primært fra Europa. Muren præsenteres nemlig som et nationalt mindesmærke over alle dem, som sammen skabte USA som indbegrebet af frihed og muligheder, og derfor bør ingen føle sig ekskluderet af dette erindringsarbejde. Ellis Island er med andre ord fortællingen om alle amerikaneres historie og fællesskab. Dette fremgår ligeledes af følgende formulering i brochuren om muren: „Stort set alle nationaliteter i verden er repræsenteret på mindemuren, som er den største mindemur i verden. De, som gennem slaveriet blev tvunget til at migrere hertil, er repræsenteret på muren. Det samme er vor nations første nybyggere, de amerikanske indianere ...“ (ibid.).

Her ser man altså tydeligt, hvordan national hukommelse er uløseligt forbundet med forglemmelse. I det øjeblik, man som besøgende på Ellis Island står over for muren, opfordres man til at glemme, at det faktisk ikke er alle amerikanere, der kan spore deres familiehistorie tilbage til Ellis Island. Hvis ikke den besøgende indvilger i denne forglemmelse, kan Ellis Island ikke opfylde sin ambition om at fungere som et fælles symbol for alle amerikanere. For at få de besøgende til at glemme udnævnes både sorte amerikanere og de amerikanske indianere i citatet ovenfor til at være „en slags immigranter“: Sorte slaver beskrives som mennesker, der blev tvunget til migrere, selvom ordet migration vel næppe er særligt rammende for slavetransporten mellem Afrikas vestkyst og det amerikanske kontinent fra 1517 til cirka midt i 1800-tallet. Samtidig beskrives de nordamerikanske indianere som nationens første „nybyggere“, altså også en slags immigranter, der i fortiden kom og slog sig ned i USA. Kun gennem denne forglemmelsesretorik kan disse befolkningsgrupper indlemmes i den fælles nationale fortælling om immigranterne, der skabte USA.

I mindemuren ser vi altså endnu en gang, at mosaikforestillingen om USA afspejler sig i erindringspraksissen. Enhver amerikaners partikulære fortid bør være repræsenteret i denne samling af navne, som i sin helhed er en symbolsk repræsentation af det amerikanske samfund: Befolkningens forskelligheder og deres fællesskab repræsenteres i ét og samme bygningsværk.

Konklusion

Det er en del af den intellektuelle og politiske common sense, at Amerika er ‘anderledes’, fordi det blev skabt af immigranter (Varenne 1998:32).

Jeg har i denne artikel beskrevet, hvordan immigrationsmuseet Ellis Island i New York er med til at bekræfte og generere forestillingen om, at USA er „en nation af immigranter“, en nation, der er skabt af diversitet. Billedet af USA som en nation af immigranter er, som antropologen Hervé Varenne beskriver det, i dag blevet en slags commonsense, en national indforståethed, som tilmed forklarer for nutidens amerikanere, hvorfor USA er noget særligt i forhold til andre lande. På den måde bliver fortidens immigranter og deres

forskelligheder en mytologisk ressource, der kan bruges til at underbygge forestillingen om en national særegenhed, et nationalt fællesskab. Med et konstrueret udsagn kan dette udtrykkes således: Vi har det til fælles, at vi alle har forskellig baggrund.

Den fælles nationale fortælling om fortidens immigranter er ikke kun noget, som dyrkes og huskes på steder som Ellis Island. USA's immigrantfortid er i høj grad også nærværende i den amerikanske nutid og i amerikaneres hverdagsliv. Det bliver fx tydeligt, når man ser på, hvordan mange amerikanere identificerer sig i dag. I USA er det almindeligt at udtrykke sin egen identitet i kategorier, der sprogligt både giver udtryk for en persons gruppe-definerede partikularitet og personens nationale, amerikanske tilhørsforhold. For eksempel kan man som borger i USA vælge at præsentere sig selv som enten *Chinese-American*, *African-American* eller *Italian-American*, alt efter hvilke aner man har. Faktisk er sådanne bindestregskategorier blevet en nærmest standardiseret måde at identificere sig på: „Den bindestreg, som engang var nedværdigende for den enkelte, er i dag blevet en statusmarkør [...] det fremstår i dag næsten uamerikansk, hvis man som person ikke har en bindestreg til sin rådighed, der kan forbinde én til mere ærværdige tider og lokaliteter“ (Yanow 1998:117).

Ifølge antropologen Dvora Yanow er det at identificere sig i forhold til bindestregs-identiteterne altså blevet noget meget amerikansk. Paradoksalt nok kan det i visse sammenhænge nærmest forekomme uamerikansk, hvis en person blot vælger at identificere sig som amerikaner og ikke som en bindestregsamerikaner. Bindestregsidentiteten, som ofte refererer til en persons fjerne eller nære immigrantfortid,¹¹ er altså ifølge Yanow med til at blåstempe personen som en autentisk amerikaner.

Ellis Island er et af de steder, som giver den enkelte amerikaner mulighed for at sammenstykke en individuel fortidsfortælling, som legitimerer hans eller hendes status som en autentisk amerikaner, som en autentisk bindestregsamerikaner. På Ellis Island inviteres den besøgende nemlig til at mindes sin egen oprindelse både i det etniske *community* (venstresiden af bindestregen) og i det nationale amerikanske fællesskab (højresiden af bindestregen).

De hukommelsespraksisser, som Ellis Island danner rammen om, passer perfekt til det politiske klima i nutidens USA, hvor det at beskrive en fælles fortid som tidligere beskrevet kan være meget konfliktfyldt og ofte besværliggøres af identitetspolitiske kampe. Med retoriske og symbolske virkemidler lykkes det nemlig Ellis Island at viderefordre en mytisk fortidsfortælling, som stort set alle amerikanere – med en vis portion forglemmelse – kan føle sig inkluderet i. Ellis Island hæver sig over sin rolle som dokumentationscenter for en bestemt historisk periode og præsenterer sig i stedet som et fælles symbol for alle amerikanere, et monument for diversiteten. Samtidig formår Ellis Island at neddykke debatten om, *hvem* der skal huskes og repræsenteres i den fælles amerikanske historie. Den enkelte museumsgæst tilbydes jo en mulighed for at mindes sin egen families historie og dermed hylde sin egen etniske partikularitet, og dermed er han eller hun selv herre over, hvem der skal repræsenteres i fortællingen om USA's fortid. Hukommelsespraksisser på Ellis Island formes med andre ord af dem, der husker, og minderne kan bruges strategisk i de mangfoldige sammenhænge, som den enkelte aktør indgår i.

Noter

1. At tale om racemæssig diversitet er af mange årsager problematisk. Jeg betragter som udgangspunkt race som et socialt konstrueret differentieringsprincip. Samtidig mener jeg, at det er relevant at tale om racemæssig diversitet i USA, fordi race er udgangspunkt for mange amerikaneres selvidentifikation og omdrejningspunkt i mange bureaukratiske kategoriseringspraksisser, fx den amerikanske folketælling, der opdeler befolkningen i „racer“.
2. Multikulturalisme er et omstridt begreb, som er blevet tillagt mange forskellige betydninger. Multikulturalisme skal her forstås som „... både et politisk initiativ, et samfundspolitisk syn og en videnskabelig tilgang, der anerkender kulturel mangfoldighed som et gode“ (Mørck 2002:9). Multikulturalisme henviser dermed til den brede vifte af politikker og strategier, der tages i brug for at håndtere de komplicerede diversitetsproblemer, som opstår i multikulturelle samfund.
3. Min deltagerobservation på Ellis Island blev foretaget som en del af mit feltarbejde i New York. Mit feltarbejde drejede sig overordnet om konflikten mellem national identitet og diversitet i USA og blev udført fra februar til juni 2001. Der tages forbehold for eventuelle ændringer i udstillingerne på Ellis Island.
4. Tekstversion af præsident George W. Bushs tale til nationen den 11. september 2001 er hentet fra det Hvide Hus' hjemmeside: <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010911-16.html>.
5. Ifølge Bruce Kapferer (1989) har enhver nationalisme sin egen ontologisk baserede rationalitet. Denne rationalitet eller grundlæggende logik afslører sig blandt andet i de fortællinger om nationen, som viderekommunerer de nationale idealer, og i det, som opfattes som den nationale særegenhed.
6. For den enkelte immigrant var ankomsten til Ellis Island og den efterfølgende godkendelsesproces og afrejse til New Yorks havn naturligvis ikke et hverdagsagtigt overgangsritual, eftersom langt de fleste immigranter kun immigrerede til USA én gang i deres liv. Men selve den bureaukratiske praksis, som uds spillede sig på Ellis Island, må betegnes som en hverdagsagtig, statslig håndtering af overgangsritualerne, fordi immigrationsmyndighederne på Ellis Island jo i en periode modtog og ekspederede immigranter hver dag. Ellis Island var således den administrative ramme om rutineprægede, statslige overgangsritualer, der var med til at bekræfte USA's nationalstatslige magi.
7. På de souvenirs, der sælges i gavebutikken på Ellis Island, præsenteres Ellis Island også som Freedom's Gate, porten til friheden. Igen en reference til forestillingen om, at USA er frihedens land, og at Ellis Island symboliserer porten til denne frihed.
8. „A Guide to Naturalization“ (U.S. Citizen and Immigration Services 2004). Informationshæfte om kravene til at blive amerikansk statsborger. Tilgængelig på internettet.
9. Flere nationalismeteorikere (Kapferer 1989, 1988; Herzfeld 1992; Anderson 1993) har påpeget, at der i nationalstatens dyrkelse af sig selv, i nationalismen, ofte kan læses mange paralleller til religiøsitet. Kapferer går så vidt som til at hævde, at nationalismen er en form for religion i sig selv (Kapferer 1988 refereret i Herzfeld 1992:36). Han argumenterer for, at det netop er den moderne nationalismes religiøse karakter, som er en af de væsentligste årsager til, at nationalismen er så magtfuld en ramme for menneskers forestillinger og handlinger (Kapferer 1989:161). Jeg mener, at nationalismens nærmest religiøse karakter også kan konstateres i den måde, hvorpå USA's immigrantfortid repræsenteres, dyrkes og mindes på Ellis Island.
10. Mosaikmetaforen er også blevet dyrket andre steder som et billede på det multikulturelle samfund, særligt tydeligt i Canada (Schwartz 1994).
11. Som nævnt i artiklen kan ikke alle amerikanere spore deres oprindelse tilbage til immigranter, selvom denne forestilling er en udbredt forestilling i det amerikanske samfund.

Litteratur

- Anderson, Benedict
1991 [1983] *Imagined Communities: Reflections on the Origins and Spread of Nationalism*. London: Verso.
- 1993 *Replica, Aura and the Late Nationalist Imaginings*. *Qui Parle?* 7(1):1-21.
- Appadurai, Arjun
1996 *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Billig, Michael
1995 *Banal Nationalism*. London: Sage Publications.
- Bodnar, John
1994 *Public Memory in an American City: Commemorations in Cleveland*. I: J.R. Gillis (ed.): *Commemorations: The Politics of National Identity*. New Jersey: Princeton University Press.
- Gillis, John R.
1994 *Memory and Identity: The History of a Relationship*. I: J.R. Gillis (ed.): *Commemorations: The Politics of National Identity*. New Jersey: Princeton University Press.
- Gitlin, Todd
1995 *The Twilight of Common Dreams: Why America is Wracked by Culture Wars*. New York: Henry Holt Company.
- Herzfeld, Michael
1992 *The Social Production of Indifference: Exploring the Symbolic Roots of Western Democracy*. Chicago & London: The University of Chicago Press.
- Hollinger, David A
2000 [1995] *Postethnic America: Beyond Multiculturalism*. New York: Basic Books.
- Kapferer, Bruce
1989 *Nationalist Ideology and a Comparative Anthropology*. *Ethnos* 54(III-IV):161-200.
- Mørck, Yvonne
2002 *Multikulturalismernes kønsblinde øje. Mangfoldighedsudfordringer og kønligestilling*. *Dansk Sociologi* nr. 3:7-25.
- Schwartz, Jonathan Matthew
1994 *Mosaic as Metaphor of (Multi)cultural Space. The Balkans and Canada as Examples*. *Migration* 23/24:243-60.
- Taussig, Michael
1997 *The Magic of the State*. New York & London: Routledge.
- Varenne, Hervé
1998 *Diversity as an American Cultural Category*. I: C.J. Greenhouse (ed.): *Democracy and Ethnography: Constructing Identities in Multicultural Liberal States*. SUNY Series in National Identities. Albany: State University of New York Press.
- Villemoes, Katinka Fjeldsø
2004 *Fællesskab og forskellighed: En analyse af nationalismens og multikulturalismens sammenkobling i USA*. Konferensspeciale. Afdeling for Antropologi og Etnografi, Aarhus Universitet.
- Yanow, Dvora
1998 *American Ethnogenesis and the 1990 Census*. I: C.J. Greenhouse (ed.): *Democracy and Ethnography: Constructing Identities in Multicultural Liberal States*. SUNY Series in National Identities. Albany: State University of New York Press.

Andet materiale

Informationspjece om immigrationsmuseet Ellis Island (2001a).

Informationspjece om The American Family Immigration History Center (2001b).

Informationspjece om The American Immigrant Wall of Honor (2001c).

Præsident George W. Bushs tale til nationen, den 11. september 2001.

USA Weekend

2001 Annual Travel Report. The American Experience. 23. marts. Ingen forfatter angivet.

U.S. Citizen and Immigration Services

2004 A Guide to Naturalization. Informationshæfte om kravene til at blive amerikansk statsborger. Tilgængelig på internettet.